

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

**Питання, задачі та завдання для поточного та
підсумкового контролю**

з дисципліни «Сучасні соціологічні теорії»

Харків – 2023 рік

Завдання до модульного контролю

Контрольні питання до модульного контролю № 1.

Варіант № 1

1. Дайте оцінку ствердженню ранніх функціоналістів «Всі елементи культури можна вважати суспільно корисними». До чого може привести таке ствердження?
2. За Мертоном акумуляція нововведень є одним з механізмів морфогенезиса. Поясніть як відбувалася інституціалізація порушень інституціональних правил зі зміною норм заборони на: носіння брюк жінками; народження дитини поза шлюбом, дошлюбні сексуальні стосунки.

Варіант № 2

1. Визначте, які соціальні дії відповідно до типових змінних Т. Парсонса (ефективність - афективна нейтральність, диффузність – специфічність, універсализм – партикуляризм, досягнення-приписування (аскрипція), колективізм – індивідуалізм) більш розповсюджені в традиційному, а які в сучасному капіталістичному суспільстві. Поясніть, чому.
2. Використовуючи теорію Мертона про явні та латентні функції знайдіть раціональність в таких, на перший вигляд ірраціональних явищах, як прикрашення ялинки на Новий рік та «присвячення в студенти».

Варіант № 3

1. Опишіть та дайте оцінку ефективності діючих механізмів соціального контролю за поведінкою студента в Вузi, використовуючи їх перелік за Т. Парсонсом.
2. Опишіть нормативний, імовірнісний і ідеальний аспект соціальних статусів: народний депутат, художник, повія.. Для виконання цього завдання слід використовувати ідеї Р. Мертона.

Варіант № 4

1. Використовуючи знання про функціональні реквізити будь-якої системи по Парсонсу (адаптація, досягнення мети, інтеграція, підтримка зразка) опишіть сім'ю як соціальний інститут та соціальну систему. Докажіть наявність усіх функціональних реквізитів.
2. На конкретних прикладах виявити та пояснити можливі позитивні та негативні функції конфліктів.

Варіант № 5

1. Використовуючи знання про функціональні реквізити будь-якої системи по Парсонсу (адаптація, досягнення мети, інтеграція, підтримка зразка) опишіть університет як соціальну систему. Докажіть наявність усіх функціональних реквізитів.
2. Проаналізуйте, які соціальні інститути, на Вашу думку, впливають на збільшення суспільних конфліктів. Поміркуйте щодо внеску сучасної системи вищої освіти в продукування конфліктних відносин в суспільстві.

Варіант № 6

1. Використовуючи знання про функціональні реквізити будь-якої системи по Парсонсу (адаптація, досягнення мети, інтеграція, підтримка зразка) опишіть лікарню як соціальний інститут та соціальну систему. Докажіть наявність усіх функціональних реквізитів.
2. Використовуючи висновки Зиммеля стосовно функцій конфлікту визначте його можливі позитивні та негативні наслідки щодо його учасників та суспільства.

Варіант № 7

1. За Мертоном, певний сегмент суспільства може бути функціональним, дисфункціональним або нефункціональним. Проаналізуйте цей постулат на прикладі «закритої» лікувальної установи, в'язниці, нічного клубу. Що станеться, якщо число «закритих» закладів подібного типу стане збільшуватися?
2. Виявіть, завдяки чому, на Вашу думку, влада може підтримувати власну легітимність. Наведіть приклади, що пояснюють ці ресурси.

Варіант № 8

1. Ви навчаєтесь в університеті. Його явна функція - надавати студентам знання. Що Ви думаєте з приводу твердження про те, що одна з його латентних функцій - скорочення народжуваності. Виявіть та дайте оцінку явних, інших латентних та можливих дисфункцій вищих учбових закладів.
2. Наведіть приклад перетворення квазігрупи в групу інтересів та конфліктну групу. Поясніть, завдяки чого вони можуть перетворюватися. Дайте оцінку впливу цих перетворень на розвиток соціального конфлікту за Р. Дарендорфом.

Варіант № 9

1. Використовуючи теорію Мертона про явні та латентні функції знайдіть раціональність в таких, на перший вигляд ірраціональних явищах, як процедура стигмації (шрамування) в африканських племенах

2. Нижче приведений ряд положень, що характеризують соціальне життя. Визначте які з них можуть належати прихильникам конфліктного напрямку, а які - структурно-функціонального. Поясніть свій вибір. Згрупуйте їх в логічній послідовності і якщо необхідно додайте додаткові висловлювання.

- в основі соціального життя лежать інтереси;
- громадське життя породжує протистояння, ворожість;
- громадське життя породжує структурний конфлікт;
- соціальне життя включає спонукання, примус, що виникають від соціальної напруги;
- соціальне життя породжує зіткнення групових інтересів;
- соціальні системи розривають протиріччя;
- соціальні системи прагнуть до змін;
- у основі соціального життя лежать норми і цінності;
- громадське життя залежить від солідарності;
- громадське життя ґрунтується на взаємодії і співпраці;
- соціальне життя включає обов'язки, необхідність соціального контролю;
- соціальна система ґрунтується на згоді;
- соціальні системи інтегровані;
- соціальні системи прагнуть до стійкості.

Варіант № 10

1. На думку Мертона завжди існує діапазон явищ, що виконують одні і ті ж функції. Якщо одно яке-небудь явище перестає функціонувати, цю функцію починає виконувати якийсь

інший функціональний заміник. Чи згодні Ви з таким твердженням? Обґрунтуйте свою відповідь прикладами.

2. Дайте оцінку впливу первинних та вторинних відносин між членами групи (оберіть на приклад сімейну групу та колектив фірми), жорсткості соціальної структури, мобільності її компонентів на гостроту конфлікту.

Варіант № 11

1. Виявіть явні, латентні функції та опишіть можливі дисфункції таких соціальних інститутів, як релігія та школа.

2. Виявіть інституційні засоби, за допомогою яких можливо загасити конфлікт між керівництвом та мешканцями міста, між викладачами та студентами університету....

Варіант № 12

1. Продемонструйте за допомогою прикладів наявність «соціологічної амбівалентності» при виконанні ролі вчителя, керівника фірми, лікаря, матері.

2. Поясніть, проти яких рис капіталістичного суспільства виступають представники неомарксизму. Проаналізуйте, чи змінилися вони за останні 50 років?

Варіант № 13

1. Використовуючи схему соціальної дії дайте оцінку її структурних частин на прикладі вступу до університету та працевлаштуванні.

2. Чим відрізняються реалістичні та нереалістичні конфлікти? Чи може перший стати другим? Наведіть приклади

Варіант № 14

1. Використовуючи теорію Мертона про явні та латентні функції знайдіть раціональність в таких, на перший вигляд ірраціональних явищах, як процедура ритуальної стигмації (шрамування) в африканських племенах та хрещення дитини не віруючими батьками.

2. Розгляньте пропонувані конфліктні ситуації та доведіть, що основні тези конфліктного напрямку соціології працюють. Конфліктні ситуації: страйк працівників шахти та її власників; конфлікт між представниками корінного та некорінного етносів на окремої території;

Варіант № 15

1. Опишіть нормативний, імовірнісний і ідеальний аспект запропонованих Вам соціальних статусів: студент, директор фірми, багатодітний батько. Для виконання цього завдання слід використовувати ідеї Р. Мертона.

2. Розгляньте пропонувані конфліктні ситуації та доведіть, що основні тези конфліктного напрямку соціології працюють. конфлікт між представниками двох релігійних конфесій на території окремої області; озброєний конфлікт за прикордонні території між двома державами.

Контрольні питання до модульного контролю № 2.

Варіант 1

1. В термінах ролівої теорії (актори, експектації, сценарій, режисер, аудиторія) описати виконання своїх функцій викладачем

2. Використовуючи основні положення теорії обміну описати виникнення та розвиток такого соціального явища, як корупція.

Варіант 2

1. В термінах рольової теорії (актори, експектації, сценарій, режисер, аудиторія) описати виконання своїх функцій міліціонером
2. Використовуючи основні положення теорії обміну описати виникнення та розвиток такого соціального явища, як соціальний захист

Варіант 3

1. В термінах рольової теорії (актори, експектації, сценарій, режисер, аудиторія) описати виконання своїх функцій священником
2. Використовуючи основні положення теорії обміну описати виникнення та розвиток такого соціального явища, як шлюб

Варіант 4

- 1 В термінах рольової теорії (актори, експектації, сценарій, режисер, аудиторія) описати виконання своїх функцій президентом
2. Використовуючи основні положення теорії обміну описати виникнення та розвиток такого соціального явища, як релігія

Теми курсових ССТ

1. Сутність соціологічного теоретизування та складові елементи соціологічних теорій.
2. Мультипарадигмальність сучасних соціологічних теорій: причини та проблеми подолання наслідків.
3. Теоретичні засади та загальні риси функціоналізму як соціологічної парадигми.
4. Структурний функціоналізм Т.Парсонса: зміст та значення для розвитку сучасних соціологічних теорій.
5. Толкотт Парсонс про сутність і зміст соціальної дії, функціональний зміст її підсистем та модельні (типові) змінні соціальних дій.
6. Соціальна взаємодія, соціальна система та її функціональні імперативи за Т. Парсонсом.
7. Суспільство як тип соціальної системи та погляди Т.Парсонса на соціальні зміни.
8. Методологія функціонального аналізу за Робертом Мертоном.
9. Функціональний структуралізм Роберта Мертона: концепція соціальної структури та рівні її вимірювання.
10. Функціоналістська теорія аномії Р. Мертона.
11. Соціологічні теорії конфліктів у суспільстві: загальна характеристика, напрямки розробки та змістовна специфіка.
12. Теорія соціального конфлікту за Р. Дарендорфом: діалектична модель.
13. Імперативно координовані асоціації за Р. Дарендорфом та чинники розвитку конфліктів.
14. Концепція позитивно-функціонального конфлікту Льюїса Козера.
15. Л. Козер про причини, тривалість та гостроту соціальних конфліктів.
16. Узагальнююча теорія конфлікту Кеннета Боулдінга.
17. Стратифікаційна теорія конфлікту Рендалла Коллінза.

18. Основні напрямки неомарксизму та постмарксистські теорії у Франкфуртській школі як напрямок ліворадикальної соціологічної думки.
19. Критика сучасного суспільства за М. Хоркхаймером та Т. Адорно.
20. Герберт Маркузе: концепція «одномірної людини»: рівні протидії масовій культурі.
21. Юрген Хабермас як представник критичної школи неомарксизму ХХ століття: теорія комунікативної дії.
22. Символічний інтеракціонізм як напрям розвитку сучасної соціологічної науки.
23. Теоретичні передумови виникнення символічного інтеракціонізму як соціологічної парадигми.
24. Роль Дж. Г. Міда у розбудові теорії символічного інтеракціонізму. Особистість за Дж. Г. Мідом: структура та механізми розвитку.
25. Чарльз Кулі про роль первинних груп у формуванні особистості: теорія «дзеркального Я».
26. Розвиток теорії символічного інтеракціонізму Гербертом Блумером.
27. Можливості аналізу колективної поведінки в межах теорії символічного інтеракціонізму за Г. Блумером.
28. Суспільство та особистість у світлі теорії ролей. Теорія ролей Джекоба Морено та Ральфа Лінтона.
29. Драматургічна теорія Ервінга Гофмана.
30. Аналіз фреймів як «матриці» можливих подій за Е. Гофманом.
31. Теоретичні передумови розробки теорії соціального обміну.
32. Дж. К. Хоманс про обмін як елементарну соціальну поведінку.
33. Теорія інтеграційного обміну Пітера Блау.
34. Дифузний характер соціального обміну та теорема влади у суспільстві за Пітером Блау.
35. Теорія раціонального вибору Джеймса Коулмена.
36. Розвиток теорії мереж в роботах Р. Берта та Р. Емерсона.
37. Феноменологічна парадигма А. Шютца: предмет і методи. «Концепція дому».
38. П. Бергер і Т. Лукман щодо соціального конструювання реальності.
39. Етнометодологія як соціологічна парадигма. Фонові очікування і "гарфінкелінг".
40. Методологія соціального пізнання П. Бурдьє: конструктивістський структуралізм.
41. Теорія соціального простору П. Бурдьє.
42. Теорія структурації Е. Гіденса.

Контрольні питання з курсу до екзамену.

1. Сутність соціологічної теорії. Складові елементи соціологічних теорій.
2. Поняття "парадигма". Мультипарадигмальність соціології: причини і наслідки.

3. Індукція та дедукція в соціології.
4. Історичні корені функціоналізму.
5. Функціоналізм: основні риси.
6. Т.Парсонс. Модель одиничної дії та образ суспільства.
7. Т.Парсонс. Модельні змінні.
8. Т.Парсонс. Розробка системних імперативів (функціональна схема А-Ц-І-Л). Кібернетична ієрархія контролю.
9. Т.Парсонс. Засоби обміну. Порушення рівноваги. Соціальна зміна.
10. Р. Мертон. Розробка методології функціонального аналізу. Процедурні правила функціонального аналізу. Теорії середнього рангу.
11. Р. Мертон. Уточнення поняття "функція". Функції і дисфункції, явні і латентні функції.
12. Загальна характеристика соціологічних конфліктних теорій.
13. Відрізнення конфліктних теорій від функціональних.
14. Інтелектуальні корені конфліктних теорій.
15. Уявлення Р.Дарендорфа про суспільний порядок. Асоціації, що координуються імперативно.
16. Р.Дарендорф: витоки конфлікту. Діалектична модель конфлікту та його наслідків.
17. Порівняння аналітичних і емпіричних категорій К. Маркса і Р. Дарендорфа.
18. Л.Козер. Образ соціальної впорядкованості. Модель функціонального конфлікту та його наслідків.
19. Л.Козер. Причини, тривалість, гострота конфлікту.
20. Реалістичні та нереалістичні конфлікти: відрізнення поглядів К.Маркса і Л.Козера.
21. Критика функціональної теорії конфлікту.
22. Соціологія Р.Колінза як конфліктна соціологія.
23. Франкфуртська школа як напрямок ліворадикальної соціально-філософської думки.
24. Соціологічні ідеї Г.Маркузе .
25. Соціологічні ідеї Ю.Хабермаса.
26. Соціологічні ідеї Р.Міллса.
27. Інтеракціонізм: основні риси.
28. Інтелектуальні коріння інтеракціонізму:
30. Ідеї Дж. Г. Міда та наступний розвиток соціології.
31. Ч.Кулі та теорія «дзеркального Я»
32. Уточнення понять "роль", "статус" і "особистість" Дж. Морено і Р. Лінтоном.
33. Теорія ролей та її зміст.
34. Рольові набори. Рольова напруга, рольовий конфлікт. Фактори, що пом'якшують рольовий конфлікт.
35. Г.Блумер і чиказька школа символічного інтеракціонізму.
36. Символічний інтеракціонізм. Природа взаємодії: етапи визначення, інтерпретації, картування та оцінювання.

37. Символічний інтеракціонізм. Уявлення щодо суспільства та особистості. Взаємозв'язок особистості та суспільства.
38. Айовська школа в символічному інтеракціонізмі. Методологічні проблеми вивчення самооцінки і самоідентифікації.
39. Основні положення теорії Е.Гофмана.
40. Теорія стигмації Поняття «тотальна інституція».
41. Аналіз фреймів Е.Гофмана (рамочний аналіз)
42. Теорії раціонального вибору: загальні риси.
43. Інтелектуальні корені теорії обміну.
44. Дж.Хоманс. Рання індуктивна стратегія: статус і конформність.
45. Дж.Хоманс. Дедуктивна стратегія.
46. Дж.Хоманс. Психологічна модель обміну.
47. Дж.Хоманс. Основні поняття та пояснювальні принципи соціальної впорядкованості в теорії обміну.
48. П.Блау. Основні принципи обміну.
49. Вихідні методологічні принципи Дж.Коулмена.
50. Дж.Коулмен. Соціальний капітал.
51. Р.Емерсон та Р.Берт як засновники теорії мереж.
52. Основні філософські принципи феноменологічного метода. Е.Гуссерль про принцип феноменологічної редукції.
53. Основні ідеї соціології А.Шюца.
54. П.Бергер і Т.Лукман щодо соціального конструювання реальності.
55. П. Бергер і Т. Лукман. Соціальне походження соціальних інститутів.
56. Предмет та основні ідеї етнометодології.
57. Структуралістський конструктивізм П. Бурдьє.
58. Теорія соціального простору і поняття “культурного капіталу”.
59. Основні риси сучасного суспільства: за Гіденсом.
60. Теорія структурації Е.Гідденса.